

EVALUAREA PARTICIPATIVĂ LA ORELE DE ISTORIE

Galina BACIU

Liceul Teoretic „Mircea Eliade”

This article covers the problem of participative evaluation at the lessons of history.

The efficiency of this process depends on the purpose of evaluation and on the centering on the effect of the discounted product.

The strategy of the participative evaluation is based on didactic modalities, which put value on the interaction between persons and the formation of the skill of reciprocal evaluation (assessment) and self-assessment.

Numai la prima vedere evaluarea este o întrebare simplă la care se poate răspunde în baza bunului simț, cum ar fi în genul „la ora de istorie se evaluează cunoștințele din domeniul istoriei”. Cercetată minuțios, apar probleme la care nu este ușor a răspunde, existând opinii divergente ori chiar contradictorii.

1. Prima problemă ține de **scopul în care are loc evaluarea**. *Istoria*, disciplină care a fost intenționată a fi mijloc pentru atingerea unor scopuri, a devenit scop în sine. Astăzi faptul că disciplina este mijloc, instrument proiectat pentru dezvoltarea unor capacități psihice și a unor competențe de natură socială, profesională sau culturală, nu mai are nici o importanță. Mult mai importanți sunt termenii, cronologia, evenimentele (îndeosebi cele violente: război, revoluție). Deci, evaluăm disciplina și nu personalitatea!

2. A doua problemă vizează **evaluarea efectului produs de predare**. Un profesor responsabil trebuie să poată argumenta dacă și în ce măsură activitățile didactice efectuate de el au rezultatele dorite, în conformitate cu obiectivele propuse, pornind de la materia primă umană existentă, și dacă nu există risipă de mijloace, lipsă de resurse ori dacă totul nu este decât o pantomimă, o simulare, un comportament ritualizat.

Pe plan mondial există de mai mulți ani o deplasare evidentă de la interesul pentru *eficiența internă* a educației (producția de efecte educaționale primare raportate la cost) spre o mai mare atenție pentru *eficiența externă* (producția de efecte sociale raportată la cost). Importante sunt în această perspectivă nu orele de istorie, ci efectele acestor ore pentru nevoile de dezvoltare a persoanelor și comunităților.

3. O a treia problemă derivă din faptul că **evaluarea este o interacțiune între persoane umane** egale în drepturi, deși nu și în cunoștințe și experiență. Cum decurge procesul de evaluare? Este oare vorba de o tranzacție satisfăcătoare pentru amândouă părțile sau apar tensiuni exprimate prin relații de putere, incomprehenșiune față de nevoile exprimate, impunerea unor sarcini peste puterile executantului, standarde fără legătură cu realitatea? Procesul tehnicist, bazat pe o concepție directivistă în evaluare, legitimează rolul și puterea profesorului asupra elevului, limitând relațiile interpersonale. Elevul are un rol pasiv, iar evaluarea este centrată pe rezultatele muncii sale.

O posibilă soluție ar putea fi **evaluarea participativă**. Procesul educațional devine tot mai complex sub impactul noilor tehnologii informatice, deplasând accentul de la **profesorii care îi evaluează pe elevi** la **elevii care se autoevaluează continuu cu ajutorul profesorilor**. *Evaluarea participativă* este un proces în care trebuie negociate și consensuate diferitele interese, valori și puncte de vedere, între profesor și elev. Profesorii devin în acest context interpreți și ghizi pentru elevi. Sistemul referențial de cunoștințe îl constituie acum societatea și în mod special piața muncii, iar programele de studii și strategiile de evaluare trebuie să integreze cerințele tuturor părților interesate. Asigurarea calității procesului de învățământ devine astfel **o cerință socială**, iar părțile interesate au un cuvânt de spus în evaluarea conținutului procesului de învățământ și, respectiv, în îmbunătățirea lui.

Evaluarea participativă, consensuală are la bază responsabilitatea împărtășită dintre elev și profesor. Se pune accentul pe cooperare, pe colaborare și pe procesul învățării. Elevul, ca evaluator, învață să cunoască și își construiește învățarea. Este stimulat activismul și implicarea atât în procesele de învățare, cât și în cele de elaborare a criteriilor și indicatorilor de evaluare.

În continuare menționăm unele caracteristici ale evaluării participative:

- Este susținută de motivația interioară a elevului. Inițiativa aparține elevului și este orientată sau nu de către profesor.
- Funcția principală este de *energizare din interior* a procesului, depășind concepția prin care evaluarea este un proces de control care acționează din exteriorul procesului de învățare. Se pleacă de la ideea că

fiecare este unic, având propriul stil de lucru, diferite modalități de percepție, gândire și acțiune. Elevul participă *activ* la procesul de evaluare. Negocierea și consensul constituie elemente importante, iar profesorul discută cu elevii rezultatele și face recomandări.

- Se axează pe surprinderea aspectelor esențiale prin criteriile de evaluare și asigurarea unității cunoașterii, conform premisei "întregul este mai important decât partea".
- Este centrată pe dialog, *pe cercetarea calitativă* mai mult decât pe măsurarea cantitativă; folosește mai puțin metodele formale, formează la elevi sentimentul că munca lor este importantă și nu doar rezultatele finale.
- Sarcinile de evaluare sunt relevante pentru performanțele elevilor și elevii sunt puși în situații asemănătoare celor din viața reală: realizează experimente, nu memorează informații; rezolvă probleme concrete; reflectează asupra a ceea ce învață și își pot exprima stilul de învățare, aptitudinile, interesele, ca sursă de dezvoltare a competențelor și ca identificare a punctelor forte.
- Se repercutează pozitiv asupra schimburilor dintre elev și profesor dinăuntru. Rolul evaluatorului este cel de *facilitator* din interior al procesului de învățare mai mult decât un observator neutru. El facilitează învățarea și evaluarea, plecând de la premisa că evaluarea îndeplinește funcții mai degrabă de ameliorare și de corectare decât de sancționare și de speculare a greșelilor.
- Este parte integrantă a procesului de dezvoltare și schimbare și implică *judecata reflexivă*. Izvorăște din reflecția elevului asupra propriei transformări, asupra propriei învățări.
- Dezvoltă capacitatea de autoevaluare: elevii își analizează rezultatele, le compară, își revizuiesc strategia de învățare.

O evaluare participativă poate fi realizată prin utilizarea metodelor alternative de evaluare, una dintre ele fiind autoevaluarea.

Autoevaluarea presupune estimarea de către elev a propriului progres și, drept consecință, reorganizarea eforturilor intelectuale și volitive în vederea realizării obiectivelor propuse.

Autoevaluarea poate fi aplicată de la *autoaprecierea verbală* până la *autonotarea* supravegheată (mai mult sau mai puțin) de profesor. Profesorii pot utiliza multiple căi de formare și de educare a spiritului de autoevaluare obiectivă, inclusiv:

- *Autocorectarea sau corectarea reciprocă* – un prim-exercițiu pe calea dobândirii autonomiei în evaluare. Elevul este solicitat să-și depisteze operativ unele erori, scăpări, în momentul realizării unor sarcini de învățare. În același timp, el poate fi antrenat în aprecierea răspunsurilor (lucrărilor) colegilor. Depistarea lacunelor proprii sau ale colegilor, chiar dacă nu sunt sancționate prin note, constituie un prim-pas pe calea conștientizării competențelor în mod independent.
- *Aprecierea vegheată a propriei activități* – în cadrul unei verificări, elevul este solicitat să-și acorde o notă, care este, apoi, negociată cu profesorul sau împreună cu colegii. Profesorul are datoria să argumenteze și să evidențieze corectitudinea/incorectitudinea aprecierilor avansate.
- *Aprecierea reciprocă* – în cadrul căreia elevii sunt puși în situația de a-și nota colegii, prin reciprocitate, la lucrările scrise sau răspunsuri orale.
- *Aprecierea în comun* – antrenarea întregului grup în vederea evidențierii rezultatelor obținute de aceștia prin acumularea a cât mai multe informații și aprecieri – eventual, prin confruntare – în vederea formării unor reprezentări cât mai complete despre rezultatele fiecărui în parte și ale tuturor la un loc.
- *Estimarea propriei personalități (autoestimarea)* – poate fi efectuată atât pe cale verbală, cât și non-verbală. Important este ca aceasta să fie imparțială și pe cât posibil de adecvată. Toate etapele autoestimării – de pregătire, evaluarea propriu-zisă, estimarea rezultatelor – necesită intuiție, sensibilitate, intelect și inteligență. Randamentul procesului de autoestimare este determinat de gradul de competență.

Evaluarea se poate realiza prin îmbinarea aplicării ambelor modele fundamentale de notare: „*modelul de grup*” și „*modelul individualizat*”. Astfel, primul va fi aplicat pentru constatarea (măsurarea) gradului de realizare a obiectivelor, cel de al doilea – pentru raportarea rezultatelor obținute la posibilitățile individuale ale fiecăruia, evidențierea progresului individual înregistrat de la o etapă la alta.

Bibliografie:

1. Oprea Crenguța–Lăcrămioara. Pedagogie. Alternative metodologice interactive. Editura Universității din București, 2003.
2. Radu I.T. Evaluarea în procesul didactic. - București: Editura Didactică și Pedagogică, 2000.

Prezentat la 09. 12.2008